

Dag Sandahl

Gå därför ut...

(Matt. 28:19)

Om församlingen i världen

Hur en mycket gängse artikel om att "gå ut" ska skrivas, vet jag. För 100 år sedan skulle den ha målat missionsupptraget i mörkaste Afrika eller i det hemlighetsfulla Kina. Och från åren efter andra världskriget skulle den ha handlat om kyrkans isolering och behovet att "kyrkan" ska ut till människorna. Det programmet sitter vi fortfarande fast i. En mycket gängse artikel skulle alltså beskriva uppdraget för "kyrkan" att gå ut till "vanligt" folk, helst skuldbelasta lite och naturligtvis innehålla en lång lista över Kyrkans försummelser nedskrivna i gnällig ton. Kyrkan har svikit. Om en sådan artikel är riktigt lyckad ger den läsaren ett konstant dåligt samvete och en förnimmelse att något borde göras. Men läsaren lämnas i sticket när det gäller vad som ska göras. Det är olyckan med de mycket gängse artiklarna. De gläder ingen utom författaren.

Diakonissan kom hem från en äldre släktings begravning: — När jag såg mig omkring slogs jag av två saker. Detta är människor som psalmistens ord stämmer på. Deras liv har varit "fullt av möda". Och för kyrkans liv är de helt främmande. Prästen talade till oss alla som om den kristna tron var naturlig för oss — men det är bara jag i hela vår släkt som känner tron som något att vara hemma med. Prästens "mina kära vännar" kunde inte dölja faktum. Den döda hade han aldrig träffat. Oss kände han inte.

En präst från en liten landsförsamling berättade: — I söndags var en (1) konfirmand i kyrkan. Hon var den enda kyrkobesökaren. Resten utgjordes av kyrkobestämmningen.

De två berättelserna berättar egentligen varför det inte blir något av alla hurriga rop att bryta Kyrkans isolering. De förklarar det problem som sysselsätter så många av den kyrkliga byråkratin folk och kanslimänniskorna: Orden landar ingenstans. Jag vet att man ofta talar om detta. Resurser sätts på nya projekt både på riks- och stiftsplan — men när (och om) utvärderingar görs finner man att genomslaget va-

rit ringa. Då försöker man skriva ännu bättre material som trumpetas ut — men när utvärderingens stund är kommen är resultatet enahanda. Fritte-projektet hette det hittills största misslyckandet. Där kastades rätt många hundratusen kronor bort till ingen nytta. Men så måste det bli när det inte finns *levande församlingar som tillsammans utgör Svenska Kyrkan*.

En folklig kyrka

Inte blir det bättre när man försöker konstruera en ny modell för den svenska folkkyrkan och talar om "en kyrka för folket". Inte förrän man börjar tala om det folk som är kyrkan — *kyrkofolket* — kommer analyserna att bli spännande och utmanande. Fram till den punkten måste det bli funktionärsprat och den sorts storstilade anföranden som bara gör det alltför klart att man inte räknar *med* människorna. Bara *för* dem. Här går den stora skiljelinjen. Kanske präglas den sortens människor som vill en kyrka för folket av välviljigare längre bort från människor de befinner sig, desto välvilligare är de. Men den modell de tänker och arbetar utifrån omyndigförklarar egentligen dem som just nu bär upp svenska kyrkan: den gamla syföreningsdamen, den lätt åderförkalkade kyrkobrodern, den unge akademikern, några barnfamiljer, ett gäng från Kyrkans Ungdom och några dubbelarbetande ensamman mammor. Så länge man inte räknar *med* dessa människor, med den kraft och den kallelse de bär, utan bara talar *till* dem, skuldbelägger dem, talar om hur isolerade, bi-gotta och odugliga de är, kommer inte förnyelsen. Först när man räknar *med* kyrkofolket (fast man ser alla dess svagheter och bara får *tro* kraften och kallelsen) är det meningsfullt att tala om att gå ut i hela världen för att göra Kristus känd. Detta till synes rätt enkla skifte från ordet *för* till ordet *med* ställer mycket på huvudet. Låt mig bara kort göra den saken klar.

I en kyrka *för* folket hämtar man dem som tar slutet från rörelser som har överskott på beslutsfattare, den sortens folk som gillar att styra och ställa för andra: de politiska partierna. De utgör en egen liten grupp som håller samman oav-

sett partihillhörighet i många frågor och som skiljer sig åt i några. Det gemensamma är att de är beslutsfattare. Nu fattar de besluten för folket. De begriper ju bättre — och eventuella opinionsyttringar utifrån bekämpas med gemensamt iver. Detta har de icke-paripolitiska gruppernas representanter i många församlingar fått lära sig. Och de som blev "opinion utifrån" var de som levde den kristna tron inifrån. Klyffan mellan styrande och det kyrkfolk som styrs är i svenska kyrkan gigantisk — tydlig i många församlingar, tydligast på riksplanel.

I en kyrka *med* folket räknar man med de människor som i synlig mening vill ha med Kristi Kyrka att göra, den som firar gudstjänst. Man räknar med ett kyrk-folk. Bara när man gör det kan det svenska folket börja upptäcka svenska Kyrkan som en mobil bild i stället för som en sämre avbild av det svenska samhället. Plötsligt får människor som aldrig skrivit ett protokoll göra det — om det ska sammanträdas — för den saken behöver man inte lämna över till sammanträdes-teknokraterna. Stormötet som ett gemensamt forum och arbetsgrupper för särskilda frågor, där människors olika erfarenheter blir till nytta, är instrument i den kyrka som räknar med folket. Och den som får ett förtroendeuppdrag vet vilka människor av kött och blod som besluten angår och kan prova kritiskt vad som är bra och vad som är dåligt.

En kyrka som säger sig vara *för* folket är fortfarande en kyrkostruktur som inte räknar *med* folket. Därför kan den aldrig bli missionerande. Den kan inte heller komma med någon profetisk och politisk kritik i samtid och samhälle. Dess folk blir passiviserat så till den milda grad att det till sist blir synd också om den kyrkliga byråkratiens folk och kanslimänniskorna, de vars ord och papper ingenstans landar och ingenstans omsätts i praktiken. En sådan kyrka går aldrig ut. Hur skulle den kunna göra det? Verksamhet kan den ha igång. Den äldre släktingen blir begravad och konfirmanden blir förstås konfirmerad i den där landsbygdsförsamlingen. Hela landet omfattas av en församlingsorganisation. Den sågs skola garantera alla människor möjlighet till religionsutövning och själavård. De två exempel jag valt — som bara är de två senaste dagarnas rapporter om läget som jag nått

av — visar förstås på en församlingsorganisation. Dessvärre visar de inte en levande och missionerande kyrka. De visar en organisation där engagemanget saknas. En sådan Kyrka kan aldrig gå ut. Den håller stadigt fast vid sina gamla misslyckade strategier, talar gärna om att "Kyrkan" ska nå ut men kan aldrig någonsin ge besked vad som menas med "Kyrkan" — om det handlar om prästen, om de anställda, om beslutsfattarna eller om kyrkfolket. Fast när man lyssnar riktigt, riktigt noga tycks det som om det är "organisationen" som ska nå ut genom dess anställda. Inte kyrkfolket, för då menar man ju att det så betänkligt luktar — etikristendom!

En kyrka som verkligen går och når ut — hur ser den ut? En vision som bara blir en kort skiss ger i varje fall besked om att svenska kyrkans kritiker inte är en samlig negativister. Ur vår kritik växer de positiva alternativen. Och det bästa med dem är att de är möjliga att börja förverkliga.

Kyrkan har redan gått ut

Egentligen är församlingen ett konstigt tecken i världen. Inte därför att den består av någon viss sorts människor. Tvärtom. Snarare skulle den vara konstig därför att den förmår samla så många olika människor. Konstigast är församlingen därför att den säger: — Du ska inte komma till Jesus. Jesus kommer till dig.

Så är det. Och vi har slutat vara förvånade över saken. Ut i varje socken kom Kyrkan. Socken kanske inte — noga besett — betyder det område där man sökte sig till Kyrkan. Det var kanske i stället tingets område, de som bodde inom det området lägsöktes vid tinget i huvudorten. I så fall blir sammanhanget ännu mer spännande. Kristen tro kommer med ett besked. Ställer altaret i staden eller byn, fortsätter resa altaren i de mindre byarna, täcker ett helt land med ett femna-skigt nät av Guds närvaro. Du behöver inte komma till Jesus — i Jerusalem eller Rom eller var det kan vara. Han har redan kommit till dig. Kyrkan har verkligen gått ut. Missionsbiskoparna — som var duktiga strateger — har börjat lägga fast en modell som vi fortsatt med — fast vi nog i hastigheten

tappat bort *evangeliet*, att det är Jesus som har kommit. Klockklangen hörs. Men vad den säger (Jesus är här där vi bor) hörs inte. Så förstörd av frikyrklighetens väckelserop från 1800-talet och framöver (Kom till Jesus!) är vår kultur, att vi glömt det viktigaste. Jesus har kommit till oss. Kyrkan har gått ut till oss med Jesus.

Den kristna församlingens uppgift är alltså inte så märkvärdig. Den ska göra tydligt för sin omgivning vem som har kommit. För den sakens skull behöver församlingen leva ett rikt sakramentalt liv. Det går nog an att prata om Jesus i gudstjänsten — men högmässan utan Herrrens Heliga Nattevard är ett mycket sentida påfund, både ökatolskt och olutherskt. En levande församling som vill nå ut firar söndaglig nattvardsgudstjänst — det bara är så. Den Herre som kommer in i människor vid söndagens högmässa vill komma vidare ut i världen. Vid nattvardsbordet blir människor Kristus-bärare. Det gör vardagen så mycket märkvärdigare när man får gå ut i den för att bära Jesus dit. Det finmaskiga nätet av Guds närvaro blir ännu mer finmaskigt.

Och då blir det tydligt vad Kyrkan på lokalplanet är. Dels något som missionsstrategier arbetat fram. Någon blev sänd till Sverige för att bära Herren hit. Kyrkan ligger utanför oss, långt borta i vår historia, så långt borta att vi har en tusenårig kyrkohistoria här. Men dels är Kyrkan också de gudstjänstfirande människorna, gömd inuti dessa människor, nu mycket nära i vår samtid. Att dessa människor får hjälp att leva i tro är självklart. "Kyrkan" har skickat präster till den konkreta församlingen, det hör till strategin. För de kristna får inte lämnas ensamma, någon måste bära ansvar för gemenskapen. Men församlingen får inte heller lämnas ensam. Vi är inte ett antal församlingar. Vi är Kyrka tillsammans.

I kyrkan går vi ut till varandra

På denna punkt innebär synoden en konkret utmaning till nytänkande i svenska kyrkan: genom en småskalig organisation. Dekanaten ska vara mindre än vad de nuvarande stiften är. Det är viktigt att vi får knyta vänskapsband mellan för-

samlingarna och mellan de kristna inom ett hanterligt område. Den unga Kyrkan visste att "nä ut" också var att "nä ut" till de medkristna. Ibland till dem som led under hungersnöd. Dit nådde man med pengar. Ibland till de förföljda. Också om man inte kunde göra något mer handgripligt för dem än att be kunde man i varje fall be konkret. Man visste vilka de medkristna var. Och ibland förstås till dem som var glada i sin tro. Där fanns en glädje över det kristna livet att dela och själv uppbyggas av.

I vårt land är det inte så. Sällan eller aldrig träffas de kristna som är gudstjänstfirare i olika församlingar. Beslutsfattare och ombud för olika aktiviteter träffas nog. Men de kristna regionala stormötena för kyrkofolket — 10.000 människor kanske — har vi ännu inte riktigt fått vara med om i vårt land. Stiften är för stora för att klara stormötet i närheten och med närhet mellan de många människorna. Vi har ju — märkligt nog — fler landsövningar än biskopar. Är det rimligt att statens regionala struktur är mer finmaskig än Kyrkans? Dekanaten borde pröva vad det är att vara en regional kans? Den kan inte nå ut över församlingseränsen för att gemenskap, ett sätt att nå ut över församlingseränsen för att nå fram till andra kristna. Just nu hämnas mycket arbete i svenska kyrkan av att man inte orkar i församlingarna. Den större gemenskapen har ansvaret "att bära varandras bördor". Den mycket lilla församlingen med hög medelålder får möta de medkristna från ett nybyggt område i stadens utkant där det mest finns barnfamiljer, och konkret fatta att det fortfarande finns livskraft i svenska kyrkan. Den erfarenheten behövs både gå ut till människor och in i dem. Denna kyrka med de många husen med det fåtaliga folket, som sammantaget blir rätt ansenligt dock, skulle pröva om det inte är sant som den gamla diakonissan sa: — Trängsel ger trivsel. Och: — Folk drar folk. Kyrkoreformen som ger oss fungerande stift har man inte ens börjat tala om — men dekanaten, som vill se bakom hörnet mot framtiden, har redan börjat öva det sättet att vara Kyrka.

Att gå ut tillsammans

En Kyrka som går ut genom att ta sitt eget kyrkfolk på allvar blir inte isolerad bland människorna. Ändå räcker det inte. Kanske är det inte riktigt rättvisat om man tror att andra är-tionden i vårt land visat en mer kulturöppen Kyrka — men det har i varje fall funnits försök till att ta upp och bearbeta de stora frågorna, de som blir tysta förutställningar för vårt sätt att uppfatta verkligheten. Förnimmelns av svenska kyrkan just nu är en annan. Nu surfar det kyrkliga etablissemanget på tidsvägarna — men problemet är alltid att det är de gamla vägarna man kan surfa på. I stormen där nya tidsvägor kommer till kan man inte surfa. Där borde Kyrkans ledare och strateger älska att vara, i öppen kritik och skapande samtal. En profetisk kyrka har ansvar att stå i arbete med de nya frågorna. Svenska kyrkan har de senaste åren visat allt annat än sådant ansvar. Anknytingen till samhället har skett genom att man tagit de gamla förbrukade organisationsmodellerna och låtit dem bli verktyg i samma gamla klass av beslutsfattare, långt ifrån kyrkfolkets dagliga erfarenheter. I stället för att lägga sig vinn om mångfalden och kreativiteten på svenska kyrkans riksplan har man fördelat uppdragen sinsemellan till en mycket liten krets av inflytelserika beslutsfattare. Det har aldrig handlat om att gå ut. Man har stängt sig inne och bollat ärenden mellan sina styrelser, nämnder, kommittéer och arbetsgrupper. Och så isolerade från stämningarna i folkdjuret har man varit att man inte förmått tänka kritiskt utan tagit över apparat-tänkandet. Så har vi fått inte en folklig kyrka, inte heller en kyrka vänd mot samhället (det vi håller samman kring). Vi har fått ett förstärkt stats-kyrkosystem i grundstrukturen, där de nya friheter "kyrkan själv" får besluta om lagts i nänderna på samma klass av beslutsfattare som i andra sammanhang sitter i statsapparaten. Skådespelet är mycket lärorikt — men något mer än ett skådespel är det inte — eller?

Kanske ändå. Det är nog tydligare att tala om en skåde-bana än ett skådespel. För i det som hänt svenska kyrkan blir det nya Sverige synligt. Precis det beslutspatras som sitter med arvoden, traktamenten, resor och inflytande och spelar

upp för varandra är ju typ för det överhettssamhälle som växer fram i hela landet. Svenska kyrkan har fått bli en gripbar modell för hur det går till i vårt land. Och då kan inte slutsatsen bli den att vi ska gå ut — nämligen ur svenska kyrkan. Då skulle vi följdriktigt emigrera. Men vi ska gå ut till alla andra människor, fromma och ofomma, medvetna och omedvetna, och där diskutera de erfarenheter av maktspel på alla nivåer inom svenska kyrkan som vi har. En Kyrka som är mån om att vara en profetisk Kyrka ska läsa av tecknen i samtiden. Svenska kyrkans folk behöver sannernligen inte gå långt för att göra det — gå ut med besked om vad som händer! De som är kritiska till vad som hänt och händer i svenska kyrkans topp har ett stort politiskt ansvar, ett medmänskligt ansvar.

Och visionen av ett svenska kyrkans ledarskap som går ut och tar tag i framtidsfrågorna i de sammanhang där idéer formuleras och distribueras står kvar. Hoppas kan man alltid.

Tre nivåer handlade det om. På alla tre måste förnyelsen sätta in, inte bara reform-arbeter. För sorgeföljets skull och för den enda kyrkobesökande konfirmandens skull. Det är märkligt. När vi uppmanar och uppmuntrar varandra att gå ut behöver vi inte gå långt ut. Men när vi gör det kommer vi långt ut. Ut i hela världen. Och världen börjar precis där vi är.